

A sebész főorvos

Azt mondtam neki, hogy ilyen a helyzet, amikor a hóhért akasztják, de nem volt tréfás hangulatban. A veséje fájt és a mindenféle kábítószerektől kissé zavart lett. De aztán magához tért és visszanyerte valódi egyéniségét.

— Hazaviszlek Szegedre — ajánlottam neki.

— Nem bánom, ebben a tetves pesti kórházban még az is beteg lesz, aki egészséges.

Hazaszaladtunk. Néhány hónap múlva megkérdeztem, hogy elválna-e román nyelven afféle tolmács szerepet. Szabódott, mert hát ő mégsem olyan profi, hogy oda-vissza fordítson: románról magyarra, magyarról románra.

— Hát ezt bizony nagyon sajnálom. Pedig Farkaslakára mennék, mert a kolozsvári Szervácusok megcsinálták Tamási Áron sírmlékét, és elmegyek az avatásra.

Kis ideig töprengtet, aztán — úgy látszik, győzött benne Erdély, mert — ráállt.

— Mégiscsak menjünk el.

Sokan utaztunk, én a gépkocsivezető tisztét, fölöttem be, mellettem ült a sebész. Csúnya, zivatáros, komor ősz volt és végig zuhogott az eső. Figyeltem az utat, keveset beszélgettünk. Egyszer-egyszer mondtott egy monológot Sepsiszentgyörgy szépségéről, meg a Gyilkos-tó környékéről, de nemigen válaszoltam. Még nem jártam arra. Megállás nélkül mentünk és néhány száz kilométer után már nem győzte cernával.

— Betyár kemény legény vagy te.

— Álljunk meg valahol?

— Nem azért mondtam.

— Nekem meg azért van erőm — ha erre gondolsz — mert jól megvarrtad a sípcsontom.

Elnevette magát.

Újra elesékesedtem. Szunyókált mellettem a bakon. Egyesestartása kicsit meggörnyedt, néha fölpirosodott. Hallgattam. Szerettem a sebészt, rendkívüli egyéniségnek tartottam: ahhoz a régi fajtához valónak, aki inkább belefeszül az igazságába, fölémészti önmagát, de nem tud mást csinálni, mint ami a szárdéka. Ha valamire azt mondta, hogy ezt kéne látnom, akkor sem változtatott a véleményén, hogyha az érdekei ellen szólt. Volt tartása és hűsége, pallérozott becsülete és önelszámoltató lelkiismerete, és egy egészséges adag hiúsága, amelyben a székelek góbésága is munkált.

Sokszor röstelkedtem is.

— En ágról szakadt szegény ember vagyok. Te meg egy nagy úr vagy, haptákba áll előtted a város.

— Előtte?

— Nem a hatalmad, hanem a személyiséged, meg a tudásod előtti.

— Egy görögdiánnal érkeztem ide. Ugyanolyan lentről jöttem, mint te. Ha van mit respektálni egymásban akkor ezt.

— Te élet, halál ura vagy.

— Nem így van ez.

A fölzsabadulást hozta elő néha. A sok-sok sebesült szovjet katonát, sebeszörvos meg sehol. Éjjel-nappal operált, szinte megállás nélkül. Ott is ragadt aztán a kórházban.

— Gazdag sem vagyok — mondta tündő szobában, mintha azt keresné, miért nem gazdag.

— Az lehetnél.

— Tudod, ha én úgy akarom, annyi pénzt keresek, hogy megvehettem volna a Kossuth Lajos sugárat, mind a két oldalát. De nem sok kell nekem.

— Puritán ember vagy.

— Nem. Az én mesterem, a Vidákovics Kamilló annyit bajlódott azzal a néhány bérházával, hogy majd belebolondult.

— Bele is bolondult.

— A lakókkal, házmeztterekkel, villanykörtékkel, elszámolásokkal, adókkal gyötörődött állandóan. En operálni akarok, és nem adminisztrálni.

— Hány embert műtöttél életben?

— Nem tudom, de nagyon sokat.

— Tízszáz, húszszáz?

— Nem számoltam.

— Látom, megsüvegelek az utcán.

— Ez nagy dolog. Ismeretlenek köszönnének, s nem tudom, kik azok.

— Biztosan a kezeid között voltak, s az életüket mentetted meg. En is köszönnék, ha nem ismerem is, mert megmentetted a lábamat.

— Na, abban az érdem legálabb annyira a Havaleczné, meg a Komócsin Zolié, ők szereztek a penicillint, ami akkor még fehér holló volt. Ha nem kapunk, akkor a lábunk vége. Combtól levelem. Szepsizs lépett föl.

— Csak szegény anyám kétségbeesését sajnáltam.

— Hanem a sógorod — a Rudas — halála öt évet vett el az életemből.

— Nem tehetsz róla.

— Olyan borzalmas sejtje volt, hogy a vágás se kívül, se belül nem forrt össze.

— Hagyjuk ezt.

— A fiad is nagy szám volt.

— Ott meg a feleségem kapott szívbajt.

— Annak a háromhónapos gyereknek olyan vékony volt mindene, mint a Modiano cigarettapapír. Kizárt sérv. Muszáj volt.

— Úgy lóbáltad lábnál fogva, fejjel lefelé, mint egy mezel nyulat.

Nevetett.

— Fél fejjel magasabb, mint te.

— Szép nagy fiú.

Sok emlék, érdekes epizód forogott a fejemben. Együtt ültünk a városi pártbizottság ülésén és nagy jelentőségű országos kérdésekről mondtunk véleményt. Kértem, hogy fogadjon el az annyszor fölajánlott kórházigazgatói munkakört. Nem vállalta.

— En orvos vagyok — intézte el a dolgot a rövid mondattal.

Megszakadt a tündés, mert Marosvásárhelyre érkezünk. A sebész fölébredt.

— Itt északozunk — mondom.

— Jobb lett volna Sepsiszentgyörgy.

— Oda is elmegyünk.

Másnap korán indultunk Farkaslakára. Az eső éppen olyan kitartóan esett, mint tegnap. Kőcsön esernyők alá húzódva hallgattuk az ünnepség méltatást, dicsegetésre legyen mondva, nem

nyújtották a mondanivalót. Megnéztük aztán Áronka házát, s a művelődési otthonban ebédhez láttunk. Sütő Andrásal beszélgettünk, aki már akkor híres író volt: „Anyám könnyű álmot ígér” című könyve sikert hozott.

Dali Sándor, a szentgyörgyi szerkesztő aztán rákezdett: „Lement a nap a maga járásán...”

Este indultunk tovább Poljanába, annak is a tetejére. Meghúzódtunk egy üdülőben, ahonnan reggel lementünk Sepsiszentgyörgyre. A sebész egészen fölvidult. Olyan mindentudó lett, hogy alig győztük követni: Koós Károly tervezte, építette cifra palotában, ami most múzeum, időztünk el. Késő délután mentünk el onnan, szurdokos völgyeken át haladtunk egy fennsíkra, ahol a pásztorok élnek. A tanító nagy tisztelettel fogadott minket, és kézbe adta a nyársat: süttöttük a birkát.

A sebész abban agyta. Bement a házba, mert olyan hideg eső verte a fennsíkot, hogy azt még bekecsber sem lehetett állni. Őt a kemenceparlók, magába mélyedve és — észrevettem — egy fehér cserjét simogatott. Nem szóltam, óvatosan kimentem a tisztaszobából. Az erős homály jó takaró volt: a székely sebész könyvezett a székely házban, az ottani bútorok, szőttek között. Kicsit előrebíltam fejjel két néman, magában.

— Várjatok — állítottam meg csöndben Gerőt, az író és Lőköt, az újságíró.

Kívül maradtunk a gangon. Egy ember belső viaskodásának ne legyenek tanúi. A sebész megrendült a szülőföldön, siratott valamit, amit nem lehet magyarázni, indokolni. Ez jön, van és feszít: mert csak egy szülőföld és csak egy élet van, és a sebész akkor már kifelé ment az életből. Hirtelen úgy éreztem: tán búcsúzik a szülőföldről, a zsendülő élet szép, tiszta, gyöngyös emlékeitől: a furesa házakról és a pingált ládaktól, a szőttekeltől, cserjéktől és a szekérszögéstől és a mezőktől, a rendre vágott széna illatának ismerős, érdekes zamatától, meg mindentől... magában, csöndben, főnn a fennsíkon, Erdély keleti szélén, Sepsiszentgyörgy fölött.

A háziakat is kint tartottam egy ideig, akik nyomban megértették, miről van szó, s az aszszony szegénylősen félrefordult, köőie szélét gyürkélte, aztán kiment a pítvarba.

— En is így vagyok — adtam a szót, hogy ne némáskodjunk ottan, mint egy ravatal fölött — a szülőhelyemmel, Szegeddel. Ha két-három hétig távol vagyok, nem látom a Tiszát, nem járok az utcán, magyarázhatatlanul rájövök valamilyen nyugtalanságra. Ez valami ismeretlen ismerős téboly.

A többiek nem szóltak, aztán Lőkös más témába fogott.

Előjött aztán a sebész, kicsit fáradt hangon szót, de tudtam, benne, belül valami igazi, fölleges nyugalom munkál.

Most aztán már nem beszélgettünk, mert a fejta: néma. Rá van írva: Dr. Szabó Dénes. Majd a kopjafára is csak ennyit írnak: Itt nyugszik Szeged városának egy érdemes darabkája, akinek emlékeit hordozzák mindazok az emberek, akiket szikéjével adott vissza az életnek a műtőasztalon.

Leteszem oda, a fejta mellé az emlékezés virágait, és ha elhervadt, másikat viszek: tegyvétek ti is azt, akiknek életében azt mondta: „na majd segítünk a dolgon!”

Írták föl a nevét a közkházban egy márványtáblára: Dr. Szabó Dénes sebész főorvos, egyetemi magántanár, itt műtött harminc esztendő, megszabadított tízezerket a bajtól, újra életre indította őket.

Ezzel nem neki — önmagunknak tartozunk.

SIKLÓS JÁNOS

Eszter

Fogvacogató februári hideg volt, s Eszternek pulcsi és kiskabát. „Odaadhattam volna neki a bundámat” —

mondta az egyik elsőéves bölcsészlány. Percekig azon tanakodtak a szobában, mielőtt Eszter elindult volna, mit kellene még kölcsönözniök, esetleg az arcát kicsit kipuderezik tán... Kesztyűje sem volt.

Valahogy a „kolezs” minden leánya szeretettel vette körül Esztert, akinek nagy szürke szemeljedten rebbent, mindentől félni látszott, egyébként remek tanácsokat adott másoknak, s mindenkit meghallgatott, akár a pap fülbegyónásnál, s akiről mindenki mindig megfedekezett...

Eszter belépett az étterem halljába. Körülnézett. A fiú sehol. A lépcsőket figyelte hát, amelyek a szálloda szobáiba futottak fölfelé. Kérdésköndhetne, a portástól érdeklődhetne... De ez valójában éppenséggel átfutott a tudatán, nem mozdult. Hirtelen a lépcsőkön egy vékony, nyugtalan szemű férfi loholt lefelé. Egyenesen feléje tartott.

— Jó estét, Péter. Mindjárt tudtam, hogy maga az.

— En is...

Nem árultak volna el a félvilágról sem, hogy egészen másnak képelték a másikat...

— Vegye már le a kabátját. Megvacsorázunk.

Ették, ittak, s mivel zene is szót, táncolni kezdtek.

— Maga remeg!

— Fázom.

— Hogy fázhat? Fűtenek itt! Vagy tán más baja van?

— Mi bajom lenne?

Hirtelen az a gondolat suhant át az agyán: ez a férfi azt hiszi tán, annyira kívánja őt, hogy még remeg is belé... Haragudott magára, haragudott enmaga gyanúsításáért is, és sajnálta amiért végre szakadt a levelezgetésnek, s helyette, íme, itt ez az ismeretlen fiú, akivel nem tud mit kezdeni.

Vacsora után Péter a szobájába invitálta.

— Iszik valamit, egy feketét talán?

— Nem, már nem kérek semmit. Inkább meséljen magáról.

— Miről meséljek? Talán az anyámról, aki gyerekkorom nagy nagy varázslója volt? Sárkányokat készített nekünk, gyerekeknek, hatalmasat faragott a saját kezével, olyan erőset, hogy két gyerek is nyugodtan beleülhetett... Még korecsolyát is fabrikált fából, drótszálból, a szánkókóról nem is beszélve, amelyeket elnyűtünk. Derős és soha nem vesztí a kedvét. A kevesnek is tud örülni, hat gyereket szült, minden gyereke elhagyta, magam is, s most a hét minden napján levelet küld valamilyőnknek... Hogy remegett értem! Tudja, nagybeteg voltam nemrég, a vesém... Halálos nyavalyából épültem föl, saját magam legnagyobb meglepődésére. Otthon, a falumban praktizálok, de van kitekintésem a városra is, havonta egyszer felrúccanok Pestre, barátaim vannak, rokonaim... Maga hogy él?

— Kollégiumban.

— Néze, a napilapunkba írok is, a közeli városka napilapjába. Riportom jelent meg, egészségügyi persze, elolvassa?

Eszter elővasta. Nem rajongott az íráért. Csupa nagy szavak, épp, ahogyan az első levélben...

— Na, hogy tetszett?

— Hát... tetszett.

— Gondolja? Ha megengedi, elolvasom én is.

A fiú még egyszer hangosan elolvasta cikkét, időnként mosolygott, de valahányszor ránézett a

lányra, rémület markolta össze a szívét.

— Maga sír? Beszéljen, mi baja van?

— Semmi, csak maga... tudja, maga olyan, mint egy ordas. Magának nem szeretet kell, maga egy önimádó! Mi a frászt olvasza el hangosan is ezt a vacak írást?!

— Evekig haldokoltam, meg kell értenie, ez az egyetlen érvényesülési lehetőségem. Mint orvos, nem fogom sokáig bírni. Ahhoz sokat kellene tanulnom, továbbképeznem magam, s nem is nekem való ez a hivatás. Félttem magam a betegektől, és ez nem helyes. De ha nem félttem magam... Csak egy vesém van, a másik is zsugorodik, ha nem féltetem magam, hamarabb elpatkólnék. Így is sor kerül rá előbb-utóbb. Az újságnál meg keresik a szakember-újságírókat. En az egészségügyben otthonos vagyok. Hát ezért írtam...

— Bocssáson meg — csókolt körül a leány a fiú szemét, s arcát. Péter a lány kezét fogta, majd vállára hajtotta a fejét. Mintha nem is egyetemista lány, hanem a saját anyja lett volna Eszter.

— Nem veted le ezt a kis vacak kabátot?

— Nem, mennem kell.

— Ilyen nyomorult kiskabátban jársz ebben a hidegben?

— Mostohaanyám van.

— Meglátod, tavaszra veszek neked egy gyönyörű kosztümöt, téllre meg jó meleg bundát, a legújabb divatút. A barátaim jó haverok, sokszor megyünk majd üdülni, meglásd, utazni, világot látni...

— Jósoljak neked?

— Meghibbantál?

— A tenyeredből. Mutasd csak. Hosszú életű leszel, és feleségül fogsz engem venni.

— Ah, nem igaz. Melyik az a vonal, amelyik ezeket mutatja?

— Látod, itt az életvonal, ez mutatja, hogy hosszú életű leszel. A nvavályaid ellenére. Hogy pedig engem veszel feleségül, az abból látszik, hogy a sorsvonalad 25 és 35 között ugranyolva ket-tőzött, mint az enyém.

— Az mást is jelenthet! En nem hiszek az ilyen babonákban.

— Nem kell hinned, én se hiszek tulajdonképp, csak játszom. Játsszani azért szabad. És a feleséged sem akarok lenni. Van énnékem kérem. Kettő is. Csak nem akarok a terhükre lenni...

Péter nagyon elbámult. „Kicsi, vékonyka nő, akiért ketten is harcolnak?! S én lennék a harmadik?” Semmi kedvesség benne, bár olyan melegséget sugárzik, megmagyarázhatatlan... Kelleme érzés vele lenni, semmi több. Vagy mégis?

— Mondja, beteg maga? Úgy értem, miért ilyen sovány?

— Semmi szervi bajom! Ideges vagyok, néha lázas, de az is idegi eredetű.

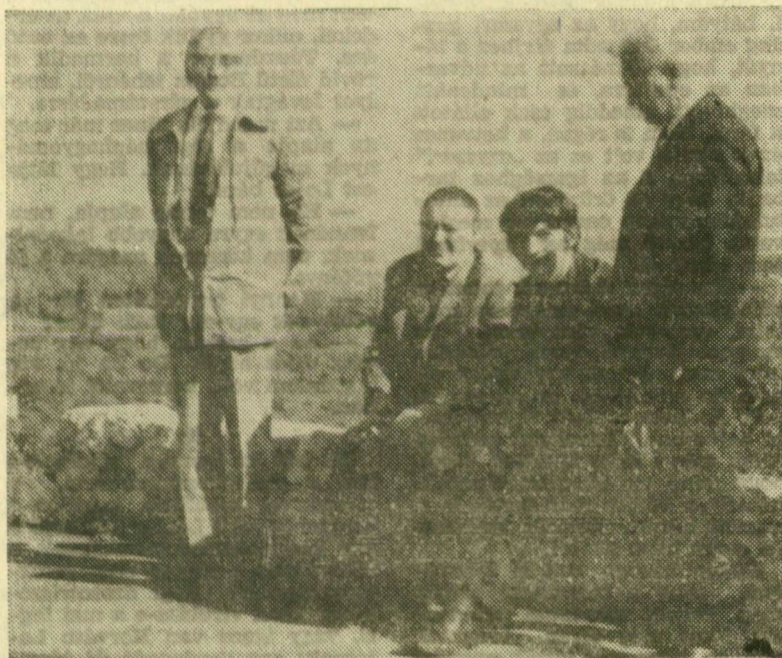
— Sok szénhidrátot kellene fogyasztania — magázta továbbra is a lányt — sokat kellene levegőn lennie, és sokat aludnia.

Eszter nevetett, s megint megcsókoltatta a férfi szemét, s elköszönt.

— Mennem kell! Ne haragudjék!

Péter kikísérte a lányt, a hallban kezét fogta. Megsimították egymás karját.

DÉR ENDRE

Lőkös Zoltán felvétele

A brassói havasokban. Balról jobbra: dr. Szabó Dénes, dr. Siki János, a Munca riportere, Gerő János

Lábasok fazekak tálak irányában hazatalálok poharak bugyogós korfák pörgetik vissza a sorsot hízik a rokka fa kontya anyámmal járja a konyha rétegek kocsonyák krumplik illata utcára ugrik kenyerek kalácsok ke'nek szívemből do'og az ünnep kana'ak kéek és villák lebbentik arcotok fodrát húzza a terített asztal barlangi mozdulatokkal

Bertók László

Anyámmal járja

szavára keringtek sorban akikkel elbujdokoltam reá a sisakban járok a hittel harmonikázók reá kik utamba aknát

s reá kik kezüket adták szerves és szervetlen ropja torog az egye' en konyha keserű levélből édes édesből keserűvé lesz de anvám teszi a do'gát nem kérdi cikrusz vagy ország földgömb vagy tejút csak forsom zúgátja körben az orsón lábokban fazékban tálban atomok forgatagában tűsugrást váró porondon de otthon de otthon de otthon.